

АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ

Анотація. Розкрито сутність кредитних ризиків та визначено переваги і недоліки основних методів управління кредитними ризиками у зарубіжних та вітчизняних банківських установах.

Аннотация. Раскрыта сущность кредитных рисков и определены преимущества и недостатки основных методов управления кредитными рисками в зарубежных и отечественных банковских учреждениях.

Annotation. The essence of credit risks have been exposed, basic methods of adjusting credit risks in foreign and domestic bank institutions have been considered.

Ключові слова: кредитний ризик, кредитна політика, диверсифікація, сек'юритизація.

Запорукою ефективного функціонування та сталого розвитку економіки будь-якої країни або регіонального об'єднання є її стабільна та надійна банківська система.

Функціонування банківської системи країни або регіонального об'єднання залежить від стабільності банківських інститутів, їх здатності чинити опір негативному впливу різноманітних факторів: макроекономічних, інформаційних, організаційних, регулятивних тощо, які стають причиною виникнення різноманітних банківських ризиків, тобто лише усвідомлення ризиків, що оточують банківську діяльність, досконале управління ними здатні забезпечити функціональну надійність банківських установ.

Банківська система України ще має накопичити власний досвід обмеження дії чинників, які можуть спричинити порушення її внутрішньої стабільності. Отже, адаптація методів та моделей управління банківськими ризиками може розглядатися як одна із засад для створення власних, вітчизняних підходів щодо забезпечення довгострокової надійності як комерційних банків України, так і банківської системи країни загалом.

Найпоширенішою операцією комерційних банків є надання кредитів і проведення кредитної політики. Кредитні операції дають комерційним банкам основну частину доходу. Однак аналіз ситуації, що склалася у банківській сфері, свідчить, що іноді банки зазнають фінансового краху у зв'язку з надзвичайно ризиковою кредитною політикою. Тому актуальності набуває вирішення проблеми мінімізації ризиків кредитної діяльності комерційних банків.

Дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених з питань ризиків у банківській діяльності знайшли відображення у працях Ю. Бутеля, Версаля Н. І., Вітлінського В. В., Галасюка В. В., Ковалева А. П., Павлюка С. М., О. Пернарівського, Савченко О. Г., Хоружій І. С. та інших, у яких головна увага приділялась саме кредитним ризикам, проблемам їх оцінювання та управління.

Метою дослідження є уточнення теоретичних та практичних аспектів аналізу та управління кредитними ризиками у банках для подальшого застосування їх під час виконання конкретних практичних завдань з метою їх мінімізації.

Об'єктом дослідження виступають кредитні ризики у банківській сфері господарювання, предметом – теоретичні та методичні аспекти управління кредитними ризиками комерційними банками.

Банківська діяльність за своєю природою пов'язана з ризиками, тобто ризик є притаманною складовою у функціонуванні комерційних банків – універсальних кредитних установ, які створюються для залучення грошових ресурсів і розміщення їх від свого імені на умовах повернення і платності.

Розуміння суті ризиків, правильне оцінювання й управління ними дає змогу unikнути або значно зменшити неминучі втрати, які виникають у банківській діяльності, тому спочатку розглянемо економічну сутність ризиків.

Досить повним та сучасним є визначення ризику, яке наведено в навчальному посібнику "Фінансовий менеджмент" за редакцією проф. Кірейцева Г. Г.: "Під ризиком слід розуміти можливість виникнення збитку внаслідок дії в переважній більшості зовнішніх факторів, які при оцінці ситуації (перед прийняттям рішення) були невідомі та вплив яких може змінити ймовірність досягнення бажаного результату" [1].

Якщо перевести поняття ризику в площину фінансових категорій, до яких належить і банківська діяльність, можна сказати, що ризик – це ймовірність виникнення збитків, втрат або недоотримання прибутку порівняно з прогнозним варіантом.

Ризикованість банків пов'язана з характером їх діяльності, тому що вони працюють здебільшого з чужими коштами (зрозуміло, що ризикувати своїми коштами і ризикувати чужими коштами – це не одне і те ж), тобто жодна банківська операція не може вважатися вільною від ризику.

Слід відзначити особливості кредитних ризиків.

По-перше, кредитний ризик є видом фінансового ризику і тісно пов'язаний з процентним, валютним, галузевим та іншими ризиками банківської діяльності. Неповорнення кредитів викликає збільшення ризику ліквідності і ризику банкрутства банку.

По-друге, кредитний ризик для банку загострюється у зв'язку з тим, що банки позичають не свої власні кошти, а кошти вкладників і кредиторів.

Оскільки оцінка кредитних ризиків має значну частку суб'єктивізму, теоретично для оцінки кожного окремого кредитного ризику має бути застосована спеціально створена для цього методика, яка б давала змогу врахувати всі особливості конкретного позичальника. Звичайно, на практиці реалізувати такий підхід досить складно і не завжди доречно [2].

На думку автора, система управління кредитним ризиком має включати такі елементи управління: організаційне забезпечення кредитної діяльності; систему лімітів і нормативів; оцінку заявок на кредит і кредитоспроможності позичальника; встановлення кредитного рейтингу (ранжирування кредитів за ступенем ризику); визначення відсоткової ставки з урахуванням кредитного ризику; авторизацію кредиту – розподіл повноважень при прийнятті рішень про видачу кредиту; кредитний моніторинг; управління кредитним портфелем; відновлення проблемних кредитів [3].

До методів управління ризиком кредитного портфеля банку належать диверсифікація; лімітування; створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків; сек'юритизація.

Розглянемо детальніше декілька способів захисту від кредитного ризику в таблиці.

Таблиця

Методи управління кредитним ризиком

Метод управління ризиком	Характеристика	Переваги	Недоліки
1. Диверсифікація	Полягає у розподілі кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняють один від одного як за індивідуальними характеристиками, так і за сферами діяльності, географічною характеристикою	–	–
Диверсифікація за географічною ознакою	Застосування цього методу дозволяє пом'якшити вплив кліматичних умов, політичних та економічних потрясінь, які впливають на фінансовий стан позичальника	Застосування фірмою диверсифікованого підходу дозволяє максимально знизити ймовірність недоотримання доходу	Неможливість передбачення мінливих факторів, які не залежать від діяльності позичальника
Галузева диверсифікація	Дозволяє розподілити кредитні ресурси в багатьох галузях економіки	Застосування фірмою диверсифікованого підходу дозволяє максимально знизити ймовірність недоотримання доходу	Єдиною проблемою застосування даного методу є вибір найбільш прибуткових та найменш ризикованих галузей
Портфельна диверсифікація	Розосередження кредитів між різними категоріями позичальників, починаючи з окремої фізичної особи і до відомих великих компаній	Банки можуть нав'язувати свої правила позичальникам	Оскільки найбільш вигідними в плані прибутковості є кредити, надані у сферу малого бізнесу, при цьому є й найбільш ризикованими
2. Сек'юритизація	Виведення активів із балансу підприємства, банку тощо та їх рефінансування за допомогою емісії цінних паперів на ринку капіталу	Замість строкових активів банк одержує ліквідні кошти, які можна використати для подальшого розвитку. Сек'юритизація перерозподіляє банківські ризики між кредитною установою, інвестором і посередником [4]	Ускладнюють використання цього методу у вітчизняних банках такі аспекти, як юридична складність, тривалість процесу та недостатня гнучкість

Таким чином, поліпшення якості управління кредитними ризиками є передумовою підвищення ефективності банківської діяльності та конкурентоспроможності банків. Науковим результатом цього дослідження є система визначення переваг та недоліків методів управління кредитними ризиками відповідно до кредитної політики банку, тому подальші дослідження слід присвятити розробці і науковому обґрунтуванню нових та вдосконаленню існуючих методів управління кредитними ризиками.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Волик Н. Г. Сек'юритизація активів як метод зниження кредитного ризику / Волик Н. Г., Капран Л. П. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 6. – С. 80–82. 2. Ковальов О. П. Стратегічне управління кредитними ризиками / Ковальов О. П. // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5. – С. 21–30. 3. Павлюк С. М. Кредитні ризики та управління ними / Павлюк С. М. // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 105–111. 4. Слобода Л. Я. Зарубіжний досвід регулювання кредитних ризиків та перспективи його застосування у вітчизняних банках / Слобода Л. Я. // Регіональна економіка. – 2004. – № 3. – С. 209–217.

